

**Микола Слюсаревський
Світлана Чуніхіна
Любов Базь
Людмила Черниш**

**ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ДЗЕРКАЛІ
ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ**

**Інформаційний бюлетень
(жовтень 2024 р.)**

**Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Асоціація політичних психологів України**

**Микола Слюсаревський, Світлана Чуніхіна,
Любов Базь, Людмила Черниш**

**ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ДЗЕРКАЛІ
ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ**

**Інформаційний бюлетень
(жовтень 2024 р.)**

Київ-2024

УДК 316.6:316.613(035)

С 49

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, протокол № 12/24 від 28 листопада 2024 року

Рецензенти:

Г. М. Бевз, доктор психологічних наук, професор;

А. І. Гусєв, кандидат психологічних наук, доцент

- С 49 **Слюсаревський М., Чуніхіна С., Базь Л., Черниш Л.** **Проблеми освітньої галузі у дзеркалі громадської думки** [Електронний ресурс] : інформаційний бюлетень (жовтень 2024 р.) / Микола Слюсаревський, Світлана Чуніхіна, Любов Базь, Людмила Черниш ; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Асоціація політичних психологів України. – Кропивницький : Імекс -ЛТД, 2024. – 43 с.

ISBN 978-966-189-728-0

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнського опитування, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 14-23 жовтня 2024 року. Представлено дані щодо оцінювання суспільством стану освіти в умовах повномасштабної війни, успішності освітніх реформ та інновацій, ставлення до нових умов вступної кампанії в розрізі регіональних та соціально-демографічних особливостей. Опитування є черговим етапом здійснюваного впродовж багатьох років моніторингу стану суспільної свідомості в Україні. Отримані дані в міру можливості порівнюються з результатами попередніх опитувань.

Для науковців, працівників ЗМІ, представників громадськості.

Адреса: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15; тел. (044) 425-24-08;
факс (044) 425-45-56; e-mail: info@ispp.org.ua; <https://ispp.org.ua>

*У разі використання матеріалів дослідження посилання на організації,
що його провели, обов'язкове*

© Інститут соціальної та політичної психології
НАПН України, 2024

© Асоціація політичних психологів України, 2024

З М І С Т

Попередні зауваження	4
1. Оцінка респондентами стану освіти в умовах повномасштабної війни	5
2. Освітні реформи	17
3. Вступна кампанія до ЗВО. Зміни у сфері вищої освіти	25
4. Довіра до керівництва освітньої галузі.....	36
Висновки	41

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Масове опитування проведено Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 14–23 жовтня 2024 року в рамках моніторингу громадської думки щодо проблем освіти та заходів з її реформування. Опитано 1513 респондентів за вибіркою, що репрезентує доросле населення України віком від 18 років і старше на підконтрольній Українському уряду території. Похибка вибірки становить 3,2%. Представництво освітян у вибірковій сукупності було збільшено за принципом опуклої вибірки.

Для аналізу регіональних особливостей використовується умовний поділ України на такі макрорегіони:

- *Західний* (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області);
- *Центральний* (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ);
- *Східний* (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області);
- *Південний* (Миколаївська, Одеська, Херсонська області).

В Автономній республіці Крим, м. Севастополь і на тимчасово окупованих територіях моніторинг проводився до 2014 року.

1. ОЦІНКА РЕСПОНДЕНТАМИ СТАНУ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Розподіл відповідей на запитання “Як змінився за роки Незалежності загальний освітній рівень населення України?” (у %)

	Вересень 2014 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
підвищився	21,9	18,9	22,0	23,4	14,2	20,0	19,4	28,4
не зазнав суттєвих змін	31,7	29,1	33,9	24,3	26,1	25,9	32,8	32,1
знизився	29,4	37,2	28,6	32,8	38,6	38,5	26,9	27,6
важко відповісти	13,8	12,2	11,5	17,4	18,0	13,3	17,7	10,8
мені це байдуже	3,2	2,6	3,9	2,1	3,0	2,3	3,2	1,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Централь- ний	Східний	Південний
підвищився	28,7	29,5	21,1	39,6
не зазнав суттєвих змін	30,5	35,6	36,3	14,2
знизився	30,5	22,3	30,1	34,3
важко відповісти	9,2	10,9	11,4	11,9
мені це байдуже	1,1	1,7	1,0	0,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
підвищився	37,9	29,5	21,6
не зазнав суттєвих змін	28,7	34,3	31,4
знизився	22,5	25,6	32,8
важко відповісти	10,4	8,9	13,1
мені це байдуже	0,4	1,6	1,2

Розподіл відповідей на запитання **“Як змінилася, на Вашу думку, за роки державної незалежності України вітчизняна система освіти?”**
(у %)

	Вересень 2014 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
зазнала кардинальних змін на краще	17,7	15,1	15,1	21,7	14,1	18,0	19,0	24,0
не зазнала суттєвих змін	32,3	27,9	34,9	32,7	24,3	23,4	27,1	34,9
зазнала змін на гірше	27,5	35,7	26,7	22,3	34,3	35,2	23,1	22,3
важко відповісти	19,6	18,3	19,7	20,3	24,6	20,8	27,6	17,2
мені це байдуже	2,8	3,0	3,6	3,0	2,8	2,7	3,3	1,6

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Централь- ний	Східний	Південний
зазнала кардинальних змін на краще	25,0	28,7	11,8	32,1
не зазнала суттєвих змін	31,6	33,7	46,0	21,6
зазнала змін на гірше	23,9	20,2	21,5	28,4
важко відповісти	17,3	16,1	19,4	16,4
мені це байдуже	2,2	1,3	1,4	1,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
зазнала кардинальних змін на краще	30,3	26,6	17,3
не зазнала суттєвих змін	36,5	36,0	32,7
зазнала змін на гірше	11,6	22,6	28,2
важко відповісти	19,9	13,6	19,9
мені це байдуже	1,7	1,2	1,9

Розподіл відповідей на запитання “Як Ви оцінюєте якість освіти, яку забезпечує сучасна українська освітня система?” (у %)

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2023 р.	2024 р.
висока	10,3	8,9	8,6	8,3	8,1	4,8	9,7	14,8	15,2
середня	51,5	47,5	49,4	52,8	54,6	50,4	51,6	47,0	52,5
низька	22,5	30,5	26,3	25,3	22,5	27,0	24,6	20,0	21,4
важко відповісти	12,5	10,2	12,3	9,3	12,8	15,1	11,7	15,2	9,2
мені це байдуже	3,2	2,9	3,4	4,3	2,0	2,7	2,5	3,0	1,8

Оцінка якості освіти, яку забезпечує сучасна українська освітня система, окремими категоріями респондентів (на момент останнього опитування):

	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти	Учні, студенти	Працівники освіти
висока	16,2	24,2	21,1
середня	56,4	54,0	57,2
низька	21,2	14,9	14,6
важко відповісти	6,1	5,7	7,0
мені це байдуже	0,2	1,1	0,0

Довідково. Розподіл відповідей на запитання “Чи є у Вашій сім'ї (у сім'ях Ваших батьків чи дітей) учні та/або студенти?” був таким (у %):

так, є учні закладів загальної середньої освіти	39,4
так, є учні закладів професійно-технічної освіти	6,7
так, є студенти закладів вищої (чи передвищої) освіти	19,3
я сам(-а) є студентом (студенткою), учнем (ученицею).....	6,0
ні, учнів чи студентів немає.....	40,3

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
висока	7,4	21,3	11,1	18,7
середня	59,2	52,8	50,2	42,5
низька	26,5	16,5	19,4	32,1
важко відповісти	6,3	6,7	17,3	6,0
мені це байдуже	0,7	2,6	2,1	0,7

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
висока	19,1	15,7	12,3
середня	56,0	54,7	47,9
низька	15,8	20,9	25,1
важко відповісти	7,1	7,7	12,1
мені це байдуже	2,1	1,0	2,6

Розподіл відповідей на запитання *“Чи є доступною, на Вашу думку, для всіх громадян України якісна освіта?”* (у %)

	Вересень 2014 р.		Вересень 2016 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2019 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.	
цілком так	6,1		9,5		5,8		11,0		5,5		7,5	
скоріше так	27,2	33,3	22,2	31,7	25,5	31,3	32,8	43,8	21,7	27,2	27,6	35,1
скоріше ні	33,2		34,0		36,8		32,9		36,6		34,2	
зовсім ні	26,8	60,0	24,8	58,8	21,4	58,2	12,3	45,2	22,7	59,3	21,3	55,5
важко відповісти	5,9		8,1		8,5		9,9		11,8		8,3	
мені це байдуже	0,9		1,4		2,0		1,1		1,7		1,2	

	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком так	12,0		10,6	
скоріше так	31,0	43,0	31,0	41,6
скоріше ні	31,7		34,7	
зовсім ні	13,9	45,6	15,6	50,3
важко відповісти	9,6		7,6	
мені це байдуже	1,8		0,4	

Оцінка доступності якісної освіти окремими категоріями респондентів (на момент останнього опитування):

	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти		Учні, студенти		Працівники освіти	
цілком так	13,1		20,7		17,3	
скоріше так	32,2	45,3	26,4	47,1	38,6	55,9
скоріше ні	34,6		34,5		31,8	
зовсім ні	14,2	48,8	13,8	48,3	6,0	37,8
важко відповісти	5,8		4,6		6,3	
мені це байдуже	0,2		0,0		0,0	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
так (цілком так + скоріше так)	43,8	40,7	37,1	50,3
ні (скоріше ні + зовсім ні)	51,4	52,8	46,0	48,9
важко відповісти	4,4	5,9	16,6	0,8
мені це байдуже	0,4	0,7	0,3	0,0

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так (цілком так + скоріше так)	44,0	46,0	35,1
ні (скоріше ні + зовсім ні)	49,8	47,9	53,6
важко відповісти	6,2	5,7	10,7
мені це байдуже	0,0	0,4	0,7

Розподіл відповідей на запитання **“Щойно в складних умовах, спричинених повномасштабною війною, розпочався навчальний рік у закладах загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Як Ви оцінюєте стан їхньої готовності до нинішнього навчального року?”** (у %)

	Вересень 2015 р.		Вересень 2016 р.		Вересень 2017 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2019 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.	
цілком позитивно	15,2	59,7	13,4	56,1	15,3	55,5	9,7	51,5	14,6	61,6	16,6	51,1	9,2	44,5
скоріше позитивно	44,5		42,7		40,2		41,8		47,0		34,5		35,3	
скоріше негативно	13,2	16,3	15,6	19,6	14,4	17,7	17,6	21,2	10,0	12,1	14,3	18,7	18,4	23,8
зовсім негативно	3,1		4,0		3,3		3,6		2,1		4,4		5,4	
важко відповісти	18,1		19,1		21,6		22,2		22,1		25,0		26,7	
мені це байдуже	5,8		5,3		5,1		5,2		4,2		5,2		5,0	

	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком позитивно	12,0	39,9	7,9	44,5
скоріше позитивно	27,9		36,6	
скоріше негативно	24,9	29,1	22,5	26,9
зовсім негативно	4,2		4,4	
важко відповісти	27,9		25,7	
мені це байдуже	3,3		2,9	

Примітки. 1. У 2015–2019 рр. питання формулювалося так: **“У вересні, як завжди, розпочався навчальний рік у закладах загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Як Ви оцінюєте стан їхньої готовності до нинішнього навчального року?”**.

2. У 2021 р. питання формулювалося так: **“Нещодавно в складних умовах, спричинених пандемією COVID-19, розпочався навчальний рік у закладах загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Як Ви оцінюєте стан їхньої готовності до нинішнього навчального року?”**

Оцінка стану підготовки закладів освіти до нинішнього навчального року окремими категоріями респондентів (на момент останнього опитування):

	Респонденти, в сім'ях яких є учні або студенти		Респонденти, в сім'ях яких немає учнів і студентів		Учні, студенти		Працівники освіти	
цілком позитивно	9,5	48,7	5,2	36,8	8,0	56,3	13,5	64,5
скоріше позитивно	39,2		31,6		48,3		51,0	
скоріше негативно	25,3	30,6	19,3	22,5	26,4	28,7	22,0	23,4
зовсім негативно	5,3		3,2		2,3		1,4	
важко відповісти	20,0		34,8		13,8		12,1	
мені це байдуже	0,8		5,8		1,1		0,0	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Позитивна оцінка (цілком позитивно + скоріше позитивно)	Негативна оцінка (скоріше негативно + цілком негативно)	Важко відповісти	Мені це байдуже
Західний регіон	45,9	26,8	25,0	2,2
Центральний регіон	41,5	33,4	22,1	3,1
Східний регіон	41,3	21,5	35,8	1,4
Південний регіон	58,9	16,4	17,9	6,7

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Позитивна оцінка (цілком позитивно + скоріше позитивно)	Негативна оцінка (скоріше негативно + цілком негативно)	Важко відповісти	Мені це байдуже
18–29 років	46,7	27,9	22,5	2,9
30–55 років	48,3	28,7	21,2	1,8
56 років і більше	49,0	24,2	32,8	4,0

Розподіл відповідей на запитання “Де навчаються діти, які є у Вашій родині?” (у % до тих, у кого в родині є учні та/або студенти, а також ті, хто самі є учнями чи студентами)

	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
у закладі освіти в Україні	83,6	84,6
у закладі освіти за кордоном	9,6	11,8
паралельно здобувають освіту в закладах освіти в Україні і за кордоном	7,1	5,1
інше	0,6	0,0

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Централь- ний	Східний	Південний
у закладі освіти в Україні	86,7	88,2	69,8	93,9
у закладі освіти за кордоном	8,4	9,4	26,6	3,0
паралельно здобувають освіту в закладах освіти в Україні і за кордоном	6,9	3,8	5,8	3,0

Розподіл відповідей на запитання **“Як організоване навчання в українському закладі освіти, де вчать діти, які є у Вашій родині?”** (у % до тих, чії діти навчаються тільки в українському закладі освіти)

	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗЗСО		Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗПТО		Серед респондентів, у сім'ях яких є студенти ЗВО	
	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
у звичайному режимі	33,2	38,6	23,6	29,2	25,3	27,3
у змішаній (частково дистанційній) формі	42,1	41,2	58,2	55,6	48,8	51,3
повністю в дистанційній формі	16,2	12,1	10,9	8,3	18,1	13,9
заняття проводяться в кілька змін	6,5	6,0	1,8	2,8	3,6	2,7
інше	0,0	1,2	0,0	1,4	0,0	1,6
мені про це нічого не відомо	2,1	0,9	5,5	2,8	4,2	3,2

Довідково. У 2020–2021 рр. розподіл відповідей на запитання **“Чи було під час цього річного весняного локдауну організовано дистанційне (в онлайн-режимі) навчання учнів та/чи студентів із Вашої родини?”** був таким: (у %)

	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗЗСО		Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗПТО		Серед респондентів, у сім'ях яких є студенти ЗВО	
	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.
так, було організоване	48,7	52,1	46,0	42,5	57,4	64,9
більшою мірою було, ніж не було	24,4	29,8	30,0	37,5	24,3	22,8
більшою мірою не було, ніж було	12,6	11,0	20,0	12,5	9,5	8,8
ні, не було організоване	7,7	4,6	0,0	2,5	4,1	1,8
мені про це нічого не відомо	6,6	2,5	4,0	5,0	4,7	1,8

Примітка. У вересні 2020 р. запитання формулювалося так: **“Чи було організоване в онлайн-режимі навчання учнів та/чи студентів, які є у Вашій родині, в березні-травні цього року?”**

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви оцінюєте результати навчання учнів та/чи студентів під час повномасштабної війни?”** (у %)

По вибірці загалом				
	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком позитивно	7,6	34,5	4,4	35,6
скоріше позитивно	26,9		31,2	
скоріше негативно	37,0	42,8	36,4	46,1
зовсім негативно	5,8		9,7	
важко відповісти	20,5		17,0	
мені це байдуже	2,2		1,3	

Працівники освіти				
	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком позитивно	6,1	49,2	10,1	55,5
скоріше позитивно	43,1		45,4	
скоріше негативно	35,1	37,6	33,5	38,6
зовсім негативно	2,5		5,1	
важко відповісти	13,3		5,9	
мені це байдуже	0,0		0,0	

Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти				
	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком позитивно	7,9	39,8	5,3	42,6
скоріше позитивно	31,9		37,3	
скоріше негативно	39,0	44,0	36,0	44,9
зовсім негативно	5,0		8,9	
важко відповісти	16,0		12,3	
мені це байдуже	0,2		0,2	

Довідково. У 2020–2021 рр. розподіл відповідей на запитання **“Як Ви оцінюєте результати навчання учнів та/чи студентів в онлайн-режимі в період карантину?”** був таким: (у % серед респондентів, у сім'ях яких є учні/студенти)

	Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.	
цілком позитивно	9,2	27,1	6,3	33,2
скоріше позитивно	17,9		26,9	
скоріше негативно	36,9	55,7	41,2	56,2
зовсім негативно	18,8		15,0	
важко відповісти	16,1		10,4	
мені це байдуже	0,9		0,3	

Оцінка результатів навчання учнів та/чи студентів в онлайн-режимі в період карантину окремими категоріями респондентів (на момент останнього опитування):

	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗЗСО		Серед респондентів, у сім'ях яких є учні ЗПТО		Серед респондентів, у сім'ях яких є студенти ЗВО	
цілком позитивно	6,5	32,3	3,8	36,3	8,2	38,6
скоріше позитивно	25,8		32,5		30,4	
скоріше негативно	41,8	57,8	35,0	46,3	37,4	51,4
зовсім негативно	16,0		11,3		14,0	
важко відповісти	9,7		17,5		9,4	
мені це байдуже	0,2		0,0		0,6	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	34,1	34,5	32,4	49,3
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	49,2	47,6	41,4	44,8
важко відповісти	15,5	15,9	25,2	6,0
мені це байдуже	1,1	2,0	1,0	0,0

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	40,3	37,4	30,9
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	45,6	48,4	43,7
важко відповісти	13,7	13,2	23,3
мені це байдуже	0,4	1,0	2,1

КОМЕНТАР

Респонденти, у родинях яких є учні та студенти, оцінюють результати їхнього навчання під час повномасштабної війни менш оптимістично, ніж працівники освіти.

У 2024 році суспільство більш позитивно, ніж у попередні роки, оцінює якість освітньої системи, яка сформувалася в Україні, і, відповідно, якість і доступність освіти, які вона здатна забезпечити. Зокрема, частка респондентів, які вважають, що освітній рівень населення України підвищився, сягнула максимальних за останні 10 років значень – 28,4%. Для порівняння, у 2021–2023 рр. таку думку поділяли не більше ніж 20% респондентів, у 2020 р. – менше ніж 15%. Найбільш виразно ця тенденція проявилася в Південному регіоні України, де майже 40% респондентів відповіли, що освітній рівень українців за роки Незалежності підвищився.

Також найбільшою за останні 10 років спостережень є частка респондентів (нині це 24%), які вважають, що вітчизняна система освіти зазнала кардинальних змін на краще. Майже стільки ж опитаних (22,3%) упевнені, що зміни в системі освіти були на гірше. Дослідження зафіксувало наявність помітних регіональних відмінностей у громадській думці щодо цього питання: серед мешканців південних областей частка тих, хто свідчить про наявність у системі освіти кардинальних змін на краще, сягнула майже третини (32,4%), тоді як на Сході таких утримі менше (11,8%).

Залишається незначною, але виявляє тенденцію до зростання частка опитаних, які оцінюють якість освіти, яку забезпечує сучасна українська освітня система, як високу. У 2024 р. вона сягнула 15,2%, тоді як у 2023 р. становила 14,8%, у 2021 р. – 9,7%, у 2020 р. – 4,8%. Понад половину респондентів (52,5%) вважають, що якість української освіти є середньою.

Треба звернути увагу на те, що оцінки якості української освіти істотно залежать від ролі оцінювача в освітньому процесі. Так, серед педагогів кожен п'ятий (21,1%) вважає, що якість освіти в Україні є високою, а близько 15% – низькою. Респонденти, у сім'ях яких є учні та/або студенти, мають дзеркальний розподіл думок: кожен п'ятий (21,2%) з них оцінює якість освіти як низьку, понад 16% – як високу. Однак в обох групах усе ж таки переважають середні оцінки (57,2% і 56,4% відповідно). Найнижчі оцінки якості вітчизняної освіти дають респонденти віком старше 56 років: лише 12,3% з них вважають її високою, а вдвічі більше (25,1%) – низькою.

Варто зазначити, що респонденти, безпосередньо дотичні до освітнього процесу (педагоги, учні та їхні рідні), більш позитивно оцінюють поточний стан і розвиток вітчизняної освіти, ніж суспільство в цілому. Так, якщо по вибірці загалом понад половину респондентів (50,3%) відповіли, що якісна освіта для всіх громадян України є скоріше або зовсім недоступною, то серед працівників освіти так вважають менше ніж 38%, серед учнів/студентів та їхніх рідних – близько 48%. Майже 56% працівників освіти натомість вважають якісну освіту цілком або скоріше доступною для всіх громадян України. Серед учнів/студентів таких 47,1%, серед членів родин учнів/студентів – 45,3%, по вибірці загалом – лише 41,6%. Частка незгодних з тим, що якісна освіта є доступною для всіх громадян України, переважає частку згодних майже по всіх регіонах України, за винятком Півдня, де це співвідношення становить 48,9% на 50,3% відповідно.

На момент опитування стан готовності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти до нинішнього навчального року тією чи іншою мірою позитивно оцінили 44,5% респондентів, що значно менше, ніж, наприклад, у 2019 р., коли частка позитивних оцінок сягала 61,6%. Однак при цьому безпосередні учасники освітнього процесу оцінюють рівень підготовки закладів освіти істотно краще, ніж решта громадян. Позитивних оцінок серед учнів та студентів – 56,3%, серед респондентів, у родинях яких є учні або студенти, – 48,7%, серед працівників освіти – 64,5%. Тоді як серед

опитаних, у родинах яких немає учнів або студентів, позитивні оцінки становлять лише 36,8%.

Порівняно з минулим роком практично не змінилося співвідношення часток учнів і студентів, які в умовах воєнного стану:

- навчаються у звичайному режимі (учні ЗЗСО – 38,6%, учні ЗПТО – 29,2%, студенти ЗВО – 27,3%);
- у змішаній формі (учні ЗЗСО – 41,2%, учні ЗПТО – 55,6%, студенти ЗВО – 51,3%);
- повністю в дистанційній формі (учні ЗЗСО – 12,1%, учні ЗПТО – 8,3%, студенти ЗВО – 13,9%).

Частка тих, хто навчається очно (у звичайному режимі), зросла в середньому ледь більше як на 4%. Найменшим є зростання очної форми у сфері вищої освіти.

Результати навчання під час повномасштабної війни працівники освіти оцінюють радше позитивно, ніж негативно (55,5% і 38,6% відповідно). Проте респонденти, у родинах яких є учні та/або студенти, менш оптимістичні у своїх оцінках: частка тих, хто вважає результати навчання тією чи іншою мірою позитивними, становить 42,6%, а тих, хто вважає їх негативними, – 44,9%. Водночас звертає на себе увагу те, що результати навчання учнів та студентів нині, в умовах воєнного стану, оцінюються загалом краще, ніж під час пандемії COVID-19. Так, у вересні 2020 р. тільки 27,1% опитаних оцінювали результати навчання тією чи іншою мірою позитивно, а 55,7% дали негативну оцінку.

2. ОСВІТНІ РЕФОРМИ

Розподіл відповідей на запитання *“Чи вважаєте Ви, що вітчизняна система освіти розвивається у правильному напрямі?”* (у %)

	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.	
цілком так	11,1	45,6	8,8	36,3	6,7	35,5	8,4	36,0	10,6	42,2	4,0	26,4	6,5	34,8
скоріше так	34,5		27,5		28,8		27,6		31,6		22,4		28,3	
скоріше ні	19,0	35,5	29,2	37,9	28,8	38,8	25,4	32,5	20,8	26,3	29,2	38,6	31,1	41,2
зовсім ні	16,5		8,7		10,0		7,1		5,5		9,4		10,1	
важко відповісти	17,6		22,7		23,2		28,1		29,5		32,3		21,5	
мені це байдуже	1,3		3,1		2,5		3,4		2,1		2,7		2,6	

	2023 р.		2024 р.	
цілком так	10,9	42,3	7,5	42,5
скоріше так	31,4		35,0	
скоріше ні	19,3	24,6	23,4	29,5
зовсім ні	5,3		6,1	
важко відповісти	30,0		26,0	
мені це байдуже	3,1		2,1	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
так (цілком так + скоріше так)	43,0	43,2	36,1	52,3
ні (скоріше ні + зовсім ні)	35,3	24,8	28,8	35,1
важко відповісти	20,2	29,3	33,3	10,4
мені це байдуже	1,5	2,6	1,7	2,2

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так (цілком так + скоріше так, ніж ні)	51,0	46,3	33,2
ні (скоріше ні, ніж так + зовсім ні)	26,1	29,3	31,5
важко відповісти	21,2	23,2	32,0
мені це байдуже	1,7	1,2	3,3

Розподіл відповідей на запитання “Чи вважаєте Ви, що вітчизняна освіта потребує реформування?” (у %)

	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.	
цілком так	35,4	75,6	33,0	75,8	27,9	71,9	33,6	73,9	22,0	64,6	23,6	67,5
скоріше так	40,2		42,8		44,0		40,3		42,6		43,9	
скоріше ні	5,6	8,3	5,3	6,6	5,8	7,7	4,8	6,1	5,2	8,1	8,1	11,9
зовсім ні	2,7		1,3		1,9		1,3		2,9		3,8	
важко відповісти	13,3		13,0		17,5		17,4		24,0		17,6	
мені це байдуже	3,0		4,4		2,9		2,7		3,3		3,1	

	2023 р.		2024 р.	
цілком так	19,3	66,6	20,4	69,0
скоріше так	47,3		48,6	
скоріше ні	6,2	8,5	4,9	5,9
зовсім ні	2,3		1,0	
важко відповісти	21,9		23,0	
мені це байдуже	3,0		2,1	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Централь-ний	Східний	Південний
так (цілком так + скоріше так)	78,3	64,1	59,1	88,1
ні (скоріше ні + зовсім ні)	3,3	8,5	4,9	5,2
важко відповісти	17,3	25,7	33,2	3,0
мені це байдуже	1,1	1,7	2,8	3,7

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так (цілком так + скоріше так)	67,6	72,1	66,1
ні (скоріше ні + зовсім ні)	8,3	6,3	4,3
важко відповісти	22,4	19,9	26,8
мені це байдуже	1,7	1,6	2,9

Розподіл відповідей на запитання “Як Ви оцінюєте хід реформування системи освіти в Україні?” (у %)

	Вересень 2015 р.		Вересень 2016 р.		Жовтень 2017 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2019 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.	
ЦІЛКОМ ПОЗИТИВНО	8,2	37,1	9,0	35,1	4,4	26,3	5,8	31,6	7,9	34,1	2,8	19,5	5,2	25,8
скоріше позитивно	28,9		26,1		21,9		25,8		26,2		16,7		20,6	
скоріше негативно	22,8	32,0	25,6	32,7	26,2	34,3	23,3	28,9	19,2	22,2	25,2	26,3	32,9	40,1
зовсім негативно	9,2		7,1		8,1		5,6		3,0		7,1		7,2	
важко відповісти	24,9		28,1		35,8		34,3		40,9		43,4		30,4	
мені це байдуже	6,0		4,1		3,6		5,3		2,8		4,9		3,7	

	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
ЦІЛКОМ ПОЗИТИВНО	7,8	33,9	6,8	31,2
скоріше позитивно	26,1		24,4	
скоріше негативно	15,8	21,1	23,1	27,3
зовсім негативно	5,3		4,2	
важко відповісти	40,9		38,6	
мені це байдуже	4,2		3,0	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	31,0	35,5	17,7	45,5
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	34,7	28,4	17,3	29,9
важко відповісти	32,1	32,4	61,6	23,1
мені це байдуже	2,2	3,7	3,5	1,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	41,5	33,9	22,0
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	16,2	29,7	30,9
важко відповісти	39,0	34,4	43,1
мені це байдуже	3,3	2,0	4,0

Розподіл відповідей на запитання *“Чи вважаєте Ви себе достатньо поінформованим про реформи, які плануються і здійснюються сьогодні в галузі освіти?”* (у %)

	Жовтень 2016 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2019 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.		Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком так	6,3	29,5	4,8	31,3	7,7	33,9	4,3	24,0	7,6	29,8	7,2	31,5	5,6	24,2
скоріше так	23,2		26,5		26,2		19,7		22,2		24,3		18,6	
скоріше ні	38,6	59,6	36,0	51,7	32,6	52,6	36,4	59,3	35,1	55,1	26,6	40,2	36,8	60,7
зовсім ні	21,0		15,7		20,0		22,9		20,0		13,6		23,9	
важко відповісти	7,9		10,7		9,5		11,1		9,6		19,7		8,9	
мене це не цікавить	3,0		6,4		4,0		5,6		5,5		8,7		6,1	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
так (цілком так + скоріше так)	23,6	33,6	9,3	26,1
ні (скоріше ні + зовсім ні)	65,3	43,8	78,9	70,1
важко відповісти	6,3	13,5	6,9	3,0
мене це не цікавить	4,8	9,2	4,8	0,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так (цілком так + скоріше так)	24,4	26,7	21,4
ні (скоріше ні + зовсім ні)	62,7	59,5	61,0
важко відповісти	5,4	9,6	10,2
мене це не цікавить	7,5	4,3	7,4

Розподіл відповідей на запитання *“Як Ви ставитеся до профілізації старшої школи, що передбачає поділ учнів після дев'ятого класу для поглибленого вивчення окремих предметів або для набуття першої професії (поряд з отриманням повної загальної середньої освіти)?”* (у %)

	По вибірці в цілому	Серед працівників освіти	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти
ПОЗИТИВНО	74,2	85,6	78,2
НЕГАТИВНО	4,2	6,2	3,7
важко відповісти	12,0	7,9	12,1
не чув про таке	9,5	0,3	5,9

Динаміка відповідей на наведене вище запитання:

	Жовтень 2014 р.	Вересень 2015 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
ПОЗИТИВНО	55,1	55,2	66,5	74,3	75,3	67,3	70,9	71,2	74,2
НЕГАТИВНО	14,4	28,4	15,4	7,8	8,4	10,0	11,7	6,7	4,2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	20,5	11,4	12,1	13,1	10,6	14,0	12,3	16,1	12,0
НЕ ЧУВ ПРО ТАКЕ	10,0	5,0	6,0	4,8	5,7	8,7	5,1	6,0	9,5

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Централь- ний	Східний	Південний
ПОЗИТИВНО	71,7	74,6	71,5	83,7
НЕГАТИВНО	2,2	6,1	2,8	5,2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	15,4	11,1	13,2	5,9
НЕ ЧУВ ПРО ТАКЕ	10,7	8,3	12,5	5,2

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
ПОЗИТИВНО	74,2	76,7	71,3
НЕГАТИВНО	3,3	4,7	4,3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	15,8	11,8	10,2
НЕ ЧУВ ПРО ТАКЕ	6,7	6,9	14,2

Розподіл відповідей на запитання “Як Ви ставитеся до запровадження в закладах загальної середньої освіти 12-річного терміну навчання?” (у %)

	По вибірці в цілому	Серед працівників освіти	Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти
ПОЗИТИВНО	27,5	32,4	29,0
НЕГАТИВНО	49,5	49,6	50,2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	17,9	17,7	17,6
НЕ ЧУВ ПРО ТАКЕ	5,1	0,3	3,1

Динаміка відповідей на наведене вище запитання:

	Вересень 2015 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2017 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
ПОЗИТИВНО	12,4	15,2	16,9	16,5	18,0	15,6	18,8	23,8	27,5
НЕГАТИВНО	69,3	69,2	60,8	62,7	63,2	65,1	65,1	41,0	49,5
важко відповісти	13,9	12,4	18,5	17,7	16,3	15,5	14,4	29,2	17,9
не чув про таке	4,4	3,3	3,8	3,1	2,5	3,9	1,8	6,0	5,1

Довідково. У 2001–2009 рр. розподіл відповідей на запитання **“Як Ви ставитесь до запровадження у загальноосвітніх школах 12-річного терміну навчання?”** був таким (у %):

	Вересень 2001 р.	Квітень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Квітень 2003 р.	Листопад 2003 р.	Травень 2004 р.	Травень 2005 р.	Вересень 2005 р.	Вересень 2006 р.	Травень 2007 р.	Вересень 2007 р.	Жовтень 2008 р.	Жовтень 2009 р.
ПОЗИТИВНО	25,5	16,6	23,5	17,4	16,2	15,5	14,9	12,3	14,5	16,6	14,8	16,4	13,2
НЕГАТИВНО	44,8	60,2	59,8	65,6	67,2	65,5	67,8	61,7	55,9	61,4	56,4	58,4	65,4
важко відповісти	23,6	20,0	14,2	14,6	13,4	15,4	15,2	22,2	24,7	18,9	22,6	21,7	18,8
не чув про таке	6,0	3,2	2,4	2,4	3,2	3,6	2,1	3,8	4,9	3,1	6,2	3,5	2,6

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
ПОЗИТИВНО	16,2	30,1	30,7	34,1
НЕГАТИВНО	67,9	38,9	44,9	58,5
важко відповісти	7,4	24,5	22,3	7,4
не чув про таке	8,5	6,6	2,1	0,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
ПОЗИТИВНО	28,5	30,1	23,8
НЕГАТИВНО	50,2	48,2	50,7
важко відповісти	18,8	17,9	17,4
не чув про таке	2,5	3,9	8,1

КОМЕНТАР

Більшість українців вважають, що освіта потребує реформування, однак незадоволені рівнем своєї обізнаності щодо освітніх реформ.

Думку про те, що вітчизняна система освіти розвивається в правильному напрямі, поділяють 42,5% респондентів. Це значно більше, ніж у ковідні часи: наприклад, у 2020 р. таких респондентів було лише близько 26%. Найвищий показник тих, хто вважає напрям розвитку вітчизняної освіти правильним, зафіксовано в Південному регіоні (52,3%). Та все ж громадська думка з цього питання не позбулася поляризованості: доволі значною залишається кількість опитаних, більш чи менш упевнених у тому, що напрям, у якому розвивається національна освіта, не є правильним (29,5%). До того ж багато респондентів не визначилися з відповіддю (26%).

Цього року частка прихильників освітніх реформ сягнула майже трьох чвертей (69%), що навіть вище за високі показники попередніх кількох років, коли частка тих, хто вважає, що вітчизняна освіта потребує реформування, коливалася в межах 64-67%. На користь реформування освіти висловилося найбільше мешканців Південного (88,1%), найменше – Східного регіону (59,1%). Проте в усіх регіонах і вікових когортах прихильники освітніх реформ значно (багатократно) переважають кількість їх противників.

Водночас частка опитаних, які позитивно оцінюють хід реформування освіти (31,2%), лише незначною мірою переважила частку негативних оцінок (27,3%). При цьому значна кількість респондентів (38,6%) не змогли визначитися з відповіддю.

Причиною невизначеного ставлення багатьох громадян до здійснюваних освітніх реформ вочевидь є недостатній рівень поінформованості з цього питання. Станом на жовтень 2024 р. 60,7% респондентів висловили невдоволення рівнем своєї обізнаності про реформи, які плануються і здійснюються сьогодні в галузі освіти. Це найгірший

показник за всі роки спостережень (з 2016 р.). Найбільшим він є у Східному регіоні (78,9%).

Напевно, недостатньою обізнаністю можна пояснити зокрема те, що близько половини як працівників освіти, так і решти респондентів (49,5%) негативно ставляться до запровадження в закладах загальної середньої освіти 12-річного терміну навчання. Щоправда, порівняно з минулим роком частка тих, хто позитивно ставиться до переходу на 12-річне навчання, дещо зросла (27,5%), але це зростання геть незначне, що перебуває в суперечності з переважно позитивним ставленням до профілізації старшої школи, яку підтримують 74,2% респондентів. Така суперечність є очевидною, адже заради профілізації, власне, і запроваджується 12-річний термін.

3. ВСТУПНА КАМПАНІЯ ДО ЗВО. ЗМІНИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розподіл відповідей на запитання **“Чи згодні Ви з тим, що завдяки заходам, які вживалися державою, нинішній рік став роком без корупції під час зарахування до закладів вищої освіти?”** (у %)

	Вересень 2015 р.		Вересень 2016 р.		Вересень 2017 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2019 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.	
цілком згоден	6,1	21,9	5,7	25,2	5,1	24,7	5,1	23,7	10,7	32,2	6,1	27,5	5,4	24,3
скоріше згоден	15,8		19,5		19,6		18,6		21,5		21,4		18,9	
скоріше не згоден	29,5	46,4	27,0	46,0	24,6	40,0	21,1	40,5	17,7	28,6	18,4	29,8	18,4	30,5
зовсім не згоден	16,9		19,0		15,4		19,4		10,9		11,4		12,1	
важко відповісти	26,8		24,6		31,5		31,5		35,8		36,7		36,7	
мені це байдуже	5,0		4,1		3,9		4,3		3,4		6,1		8,5	

	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
Цілком згоден	6,5	22,9	4,0	27,4
скоріше згоден	16,4		23,4	
скоріше не згоден	20,9	38,9	24,2	41,7
зовсім не згоден	18,0		17,5	
важко відповісти	33,3		27,3	
мені це байдуже	4,9		3,6	

Серед окремих категорій респондентів (на момент останнього опитування):

	Респонденти, в сім'ях яких є молоді люди, що цього року вступали до українських ЗВО і стали студентами		Респонденти, в сім'ях яких є молоді люди, що цього року вступали до українських ЗВО і не вступили		Респонденти, в сім'ях яких немає молодих людей, що цього року вступали до ЗВО	
цілком згоден	12,4	47,4	0,0	0,0	2,9	24,8
скоріше згоден	35,0		0,0		21,9	
скоріше не згоден	22,6	41,6	0,0	75,0	24,7	41,5
зовсім не згоден	19,0		75,0		16,8	
важко відповісти	9,5		25,0		29,7	
мені це байдуже	1,5		0,0		3,9	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
згоден (цілком згоден + скоріше згоден)	29,8	26,1	20,7	41,7
не згоден (скоріше не згоден + зовсім не згоден)	43,0	45,7	33,4	43,9
важко відповісти	21,7	24,9	43,1	12,1
мені це байдуже	5,5	3,3	2,8	2,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден (цілком згоден + скоріше згоден)	32,8	28,7	22,6
не згоден (скоріше не згоден + зовсім не згоден)	44,8	45,2	35,9
важко відповісти	20,7	22,2	37,1
мені це байдуже	1,7	3,9	4,3

Розподіл відповідей на запитання “Чи є у Вашій сім’ї (в сім’ях Ваших батьків чи дітей) хлопець або дівчина, які цього року вступали до закладів вищої освіти (ЗВО)?” (у %)

	Вересень 2014 р.	Вересень 2015 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2017 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2020 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.	Жовтень 2024 р.
так, є діти, які вступали до ЗВО	16,3	20,4	17,9	18,1	21,0	20,8	9,5	14,3	12,2	12,2
ні, дітей, які хотіли вступати, немає	83,7	78,2	80,7	80,2	77,8	77,3	89,6	83,6	86,6	87,8
хотів(-ла) вступати, але не склав вступні випробування	не було у списку	1,4	1,4	1,7	1,2	1,8	0,9	2,1	1,2	не було у списку

Розподіл відповідей на запитання **“Чи пощастило йому (їй) вступити до закладу вищої освіти?”** (у % до кількості респондентів, у сім'ях яких були цього року абітурієнти)

- так, вступив(-ла) до вітчизняного ЗВО на бюджетну форму навчання (навчатиметься безкоштовно) **43,6**
- так, вступив(-ла) до вітчизняного ЗВО на контракт (сплачуватиме за навчання у повному обсязі)..... **35,0**
- так, вступив(-ла) до вітчизняного ЗВО, сподіваючись на отримання державного гранту для здобувачів вищої освіти (подав(-ла) заявку на часткове відшкодування оплати за навчання) **12,9**
- так, вступив(-ла) до закордонного ЗВО на безкоштовних умовах **5,7**
- так, вступив(-ла) до закордонного ЗВО на умовах оплати за навчання **0,7**
- ні, вступити до ЗВО не вдалося **2,1**

Довідково. Розподіл відповідей на аналогічне запитання у 2014–2023 рр. був таким (у % до кількості респондентів, у сім'ях яких були цього року абітурієнти)

	Вересень 2014 р.	Вересень 2015 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2017 р.	Вересень 2018 р.	Вересень 2019 р.	Вересень 2021 р.	Вересень 2023 р.
так, вступив(-ла), куди й хотів(-ла), на бюджетну форму навчання	35,1	48,8	37,4	41,1	43,5	34,6	29,0	35,9
так, вступив(-ла) на бюджетну форму навчання, але не зовсім туди, куди хотів(-ла)	20,8	16,9	18,5	19,4	17,7	18,5	21,9	22,8
так, вступив(-ла), куди хотів(-ла), але за контрактом (платитиме за навчання)	30,4	22,7	26,6	28,1	30,2	36,6	39,1	35,2
так, вступив(-ла), але не зовсім туди, куди хотів(-ла), і вчитиметься за контрактом (платитиме за навчання)	6,8	7,0	14,1	8,6	6,5	9,1	10,0	5,5
ні, вступити до ВНЗ не вдалося	6,8	4,5	3,4	2,8	2,0	1,2	0,0	0,7

Довідково. У 2020 р. розподіл відповідей на запитання **“Чи пощастило йому (їй) вступити на навчання за кошти державного бюджету?”** був таким (у % до кількості респондентів, у сім'ях яких були цього року абітурієнти):

- так **55,4**
- ні **37,6**
- така можливість іще залишається **2,0**
- проходив(-ла) на бюджет, але можливий варіант (місцезнаходження закладу освіти, спеціальність тощо) його(її) не влаштував **5,0**

Розподіл відповідей на запитання **“Чи знаєте Ви про порядок вступу до ЗВО, запроваджений цього року в Україні?”** (у %)

- ні, не знаю.....**84,5**
- так, знаю**15,5**

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Централь-ний	Східний	Південний
ні, не знаю	82,4	78,7	92,0	91,9
так, знаю	17,6	21,3	8,0	8,1

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
ні, не знаю	75,8	82,4	91,9
так, знаю	24,2	17,6	8,1

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви ставитеся до порядку вступу до ЗВО, запровадженого цього року?”** (у % серед респондентів, які знають про порядок вступу)

цілком позитивно	18,0	73,6
скоріше позитивно	55,6	
скоріше негативно	12,9	14,0
зовсім негативно	1,1	
важко відповісти	10,1	
мені це байдуже	2,2	

Розподіл відповідей на запитання **“Чи є у Вашій сім’ї (у сім’ях Ваших батьків чи дітей) хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років?”** (у %)

- так, є**16,7**
- ні, немає**83,3**

Розподіл відповідей на запитання “З наступного року МОН України планує запровадити новий порядок вступу до ЗВО, який передбачає, зокрема, перелічені нижче нововведення. Як Ви ставитеся до цих нововведень?” (у %):

- *Істотне зменшення для вступників кількості бюджетних місць – їх виділятимуть тільки на підготовку фахівців за найбільш затребуваними в суспільстві спеціальностями (наприклад, лікарів)*

		По вибірці загалом		Серед респондентів, у родинях яких є хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років	
цілком позитивно	10,0	37,5	8,3	30,1	
скоріше позитивно	27,5				
скоріше негативно	31,3	49,1	30,1	60,7	
зовсім негативно	17,8				
важко відповісти	10,4		8,8		
мені це байдуже	2,9		0,5		

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	32,5	35,0	42,0	46,6
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	55,3	51,0	42,5	44,4
важко відповісти	8,9	10,4	13,8	5,9
мені це байдуже	3,3	3,5	1,7	3,0

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	36,1	36,5	39,6
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	53,5	50,5	45,0
важко відповісти	9,1	10,8	10,7
мені це байдуже	1,2	2,2	4,7

- *Відпрацювання за державним розподілом не менше 3-х років для тих, хто навчатиметься за кошти державного або регіонального бюджету*

	По вибірці загалом		Серед респондентів, у родинях яких є хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років	
цілком позитивно	27,8	66,4	27,5	62,7
скоріше позитивно	38,6		35,2	
скоріше негативно	14,2	23,2	14,5	27,5
зовсім негативно	9,0		13,0	
важко відповісти	8,5		9,3	
мені це байдуже	1,8		0,5	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	65,7	63,0	74,1	63,0
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	25,8	25,9	13,8	29,6
важко відповісти	7,4	8,5	10,7	5,9
мені це байдуже	1,1	2,6	1,4	1,5

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	49,4	66,8	75,6
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	38,2	24,1	13,7
важко відповісти	10,4	8,1	7,9
мені це байдуже	2,1	0,8	2,9

- *Запровадження для вступників, що навчатимуться за контрактом, державних грантів (коштів, які за результатами незалежного мультипредметного тестування повністю або частково покривають оплату за навчання)*

		По вибірці загалом		Серед респондентів, у родинях яких є хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років	
цілком позитивно	33,9	81,5	46,4	83,9	
скоріше позитивно	47,6				
скоріше негативно	3,5	4,8	5,7	6,2	
зовсім негативно	1,3				
важко відповісти	11,5		9,4		
мені це байдуже	2,2		0,5		

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	80,7	77,4	83,1	93,3
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	4,0	7,4	2,4	3,0
важко відповісти	13,0	12,4	13,4	1,5
мені це байдуже	2,2	2,8	1,0	2,2

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	85,9	83,4	76,7
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	2,9	5,7	5,0
важко відповісти	7,9	9,9	15,4
мені це байдуже	3,3	1,0	2,9

Розподіл відповідей на запитання “*А тепер підсумуйте, будь ласка, як Ви оцінюєте в цілому порядок вступу до ЗВО, який планують запровадити з наступного року?*” (у %)

	По вибірці загалом	Працівники освіти	Серед респондентів, у родинях яких є хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років
скоріше позитивно	43,5	46,0	42,2
скоріше негативно	17,8	18,9	16,1
важко відповісти	33,8	34,5	39,6
мені це байдуже	4,9	0,6	2,1

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
скоріше позитивно	35,7	45,3	57,4	23,1
скоріше негативно	21,6	14,8	11,8	33,6
важко відповісти	34,2	35,9	29,1	35,8
мені це байдуже	8,6	3,9	1,7	7,5

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
скоріше позитивно	41,7	44,5	43,4
скоріше негативно	22,9	17,9	14,8
важко відповісти	31,3	33,9	35,1
мені це байдуже	4,2	3,7	6,7

Розподіл відповідей на запитання “*Як Ви ставитеся до скасування вечірнього і заочного навчання для студентів ЗВО?*” (у %)

	По вибірці загалом		Серед респондентів, у сім'ях яких є учні та/або студенти	
цілком позитивно	6,2	23,1	8,0	25,0
скоріше позитивно	16,9		17,0	
скоріше негативно	35,1	54,0	37,4	55,1
зовсім негативно	18,9		17,7	
важко відповісти	15,2		13,7	
мені це байдуже	7,6		6,2	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	21,8	18,9	26,9	32,5
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	49,8	60,4	44,8	61,2
важко відповісти	14,6	15,0	21,0	3,9
мені це байдуже	13,9	5,7	7,2	2,3

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	20,4	26,3	21,0
негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	54,2	57,1	50,3
важко відповісти	15,8	11,9	18,6
мені це байдуже	9,6	4,7	9,9

Розподіл відповідей на запитання “Нині держава вдається до заходів, спрямованих проти тих, хто намагається отримати відстрочку від мобілізації шляхом вступу до ЗВО (бакалаврату, магістратури, аспірантури). Як Ви оцінюєте ці заходи?” (у %)

- вважаю ці заходи недостатніми 17,9
- вважаю ці заходи достатніми 24,0
- вважаю ці заходи надмірними..... 25,8
- важко відповісти 27,1
- мені це байдуже 5,2

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
вважаю ці заходи недостатніми	12,9	20,2	20,8	14,1
вважаю ці заходи достатніми	33,6	24,1	14,5	24,4
вважаю ці заходи надмірними	28,4	25,9	13,8	45,9
важко відповісти	23,6	23,9	42,6	11,9
мені це байдуже	1,5	5,9	8,3	3,7

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
вважаю ці заходи недостатніми	12,0	19,9	19,0
вважаю ці заходи достатніми	24,9	24,1	23,3
вважаю ці заходи надмірними	31,1	26,2	22,3
важко відповісти	27,4	25,4	29,0
мені це байдуже	4,6	4,5	6,4

КОМЕНТАР

Громадяни України традиційно нарікають на корумпованість вступу до закладів вищої освіти і майже нічого не знають про його новий порядок.

На момент опитування 41,7% респондентів не погоджувалися з тим, що цьогорічна вступна кампанія пройшла без корупції, а погоджувалися лише 27%. Проте такий розподіл відповідей не позбавлений впливу суб'єктивних чинників. Адже серед тих опитаних, члени родин яких вступали до ЗВО і стали студентами, 47,4% вважають, що вступ обійшовся без корупції, а протилежної думки дотримуються істотно менше респондентів – 41,6%. Тоді як серед опитаних, члени родин яких вступали, але не вступили до ЗВО, абсолютна більшість (75%) стверджує, що вступ був корумпованим.

Опитування виявило вкрай низький рівень поінформованості громадян щодо нового порядку вступу до ЗВО, який МОН України почасти розпочало запроваджувати під час нинішньої вступної кампанії і планує повноформатно запровадити з наступного року. Лише 15,5% респондентів стверджують, що знають про цей новий порядок. Але контент-аналіз відповідей на відкрите запитання показав, що й ці самооцінки є завищеними. Наприклад, навіть серед чотирьохсот опитаних педагогічних працівників лише 6 осіб згадали таке нововведення, як запровадження державних грантів на освіту. А серед пересічних громадян про це нововведення не згадав узагалі ніхто.

З огляду на вкрай низький рівень обізнаності респондентів щодо нового порядку вступу до ЗВО в серії наступних запитань спершу з'ясувалося їхнє ставлення до ключових положень нового порядку і лише потім – до нього в цілому. Як і слід було очікувати, більше опитаних (49,1%) негативно поставилися до того, що істотно зменшиться кількість бюджетних місць для майбутніх студентів. Водночас досить значна частка опитаних (37,5%), зокрема й тих, чії діти планують вступати до українських ЗВО

протягом найближчих одного-двох років (30,1%), позитивно сприйняла інформацію про зменшення кількості бюджетних місць, що, на нашу думку, може свідчити про певну зрілість українського суспільства, яке починає більш реалістично оцінювати державні спроможності в розвитку освіти.

Прикметно також, що більшість опитаних (66,4% по вибірці загалом, 62,7% – серед респондентів, у родинях яких є потенційні вступники) позитивно сприйняли відпрацювання за державним розподілом не менше 3-х років для тих, хто навчатиметься за кошти державного або регіонального бюджету. Найбільша ж частка позитивних відповідей (81,5%) припала на запровадження державних грантів для вступників, що навчатимуться за контрактом.

У цілому новий порядок вступу до ЗВО оцінило позитивно вдвічі більше респондентів (43,5%), ніж оцінило його негативно (17,8%). Третина опитаних (33,8%) не визначилися із відповіддю. Приблизно так само, як по вибірці загалом, розподілилися відповіді на це запитання і серед працівників освіти. У регіональному розрізі найгірше поставилися до нового порядку вступу мешканці Півдня (23,1% позитивних відповідей, 33,6% – негативних).

Переважно негативно сприйняла громадськість скасування вечірнього і заочного навчання. Понад половину опитаних (54%), зокрема серед респондентів, у родинях яких є учні та/або студенти (55,1%), поставилися до цієї зміни тією чи іншою мірою негативно, і лише чверть – тією чи іншою мірою позитивно (23,1% – по вибірці загалом, 25% – серед опитаних, у родинях яких є учні та/або студенти).

Наразі не сформувалася громадська думка щодо заходів, спрямованих проти тих, хто намагається отримати відстрочку від мобілізації шляхом вступу до ЗВО (бакалаврату, магістратури, аспірантури). Вважають ці заходи недостатніми 17,9% опитаних, достатніми – 24%, надмірними – 25,8%. А найбільшою виявилася частка тих, хто не визначився з відповіддю (27,1%).

4. ДОВІРА ДО КЕРІВНИЦТВА ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Розподіл відповідей на запитання “Чи довіряєте Ви Міністерству освіти і науки України?” (у %)

	Жовтень 2016 р.		Жовтень 2017 р.		Вересень 2018 р.		Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.		Лютий 2023 р.	
цілком довіряю	8,0	33,3	3,5	32,8	4,8	31,8	3,9	27,6	4,5	33,9	7,6	35,9
скоріше довіряю	25,3		29,3		27,0		23,7		29,4		28,3	
скоріше не довіряю	28,6	42,5	25,6	34,0	28,8	39,8	27,9	39,3	27,5	41,9	24,0	32,6
зовсім не довіряю	13,9		8,4		11,1		11,4		14,4		8,6	
важко відповісти	24,3		33,2		28,3		33,0		24,2		31,5	

	Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком довіряю	12,2	40,8	5,1	34,6
скоріше довіряю	28,6		29,5	
скоріше не довіряю	24,1	31,3	26,1	36,6
зовсім не довіряю	7,2		10,5	
важко відповісти	28,0		28,7	

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
довіряю (цілком довіряю + скоріше довіряю)	32,7	37,0	32,9	34,3
не довіряю (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю)	44,1	38,7	21,1	47,8
важко відповісти	23,2	24,3	46,0	17,9

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
довіряю (цілком довіряю + скоріше довіряю)	40,3	35,4	30,6
не довіряю (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю)	31,5	37,8	38,1
важко відповісти	28,2	26,8	31,3

**Узагальнені показники довіри/недовіри до Міністерства освіти
і науки України**

	Показник довіри (цілком довіряю + скоріше довіряю), у %	Показник недовіри (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю), у %	Підсумковий показник балансу довіри/недовіри
по загальнонаціональній вибірці			
<i>жовтень 2016 р.</i>	33,3	42,5	-9,2
<i>жовтень 2017 р.</i>	32,8	34,0	-1,2
<i>вересень 2018 р.</i>	31,8	39,8	-8,0
<i>вересень 2020 р.</i>	27,6	39,3	-11,7
<i>вересень 2021 р.</i>	33,9	41,9	-8,0
<i>лютий 2023 р.</i>	35,9	32,6	+3,3
<i>вересень 2023 р.</i>	40,8	31,3	+9,5
<i>жовтень 2024 р.</i>	34,6	36,6	-2,0
серед педагогічних працівників			
<i>жовтень 2016 р.</i>	58,3	27,5	+30,8
<i>жовтень 2017 р.</i>	59,6	23,0	+36,6
<i>вересень 2018 р.</i>	39,0	44,1	-5,1
<i>вересень 2020 р.</i>	30,6	46,8	-16,2
<i>вересень 2021 р.</i>	36,2	46,6	-10,4
<i>лютий 2023 р.</i>	52,5	28,3	+24,2
<i>вересень 2023 р.</i>	63,9	21,2	+42,7
<i>жовтень 2024 р.</i>	49,8	38,8	+11,0
серед батьків			
<i>жовтень 2017 р.</i>	38,8	31,8	+7,0
<i>вересень 2018 р.</i>	33,7	39,4	-5,7
<i>вересень 2020 р.</i>	31,5	39,2	-7,7
<i>вересень 2021 р.</i>	36,2	42,5	-6,3
<i>вересень 2023 р.</i>	39,6	32,8	+6,8
<i>жовтень 2024 р.</i>	35,3	36,7	-1,4

Примітка. Підсумковий показник балансу довіри/недовіри обчислюється так:

$$C_P = D - N,$$

де **D** – громадяни, які цілком довіряють та скоріше довіряють владній структурі чи суспільному інституту;

N – громадяни, які зовсім не довіряють та скоріше не довіряють владній структурі чи суспільному інституту.

Розподіл відповідей на запитання **“Чи довіряєте Ви нинішньому міністру освіти і науки України?”** (у %)

	Вересень 2014 р.		Вересень 2015 р.		Жовтень 2016 р.		Жовтень 2017 р.		Вересень 2018 р.	
цілком довіряю	4,6	27,4	4,7	30,2	7,4	34,7	4,7	29,4	5,5	25,8
скоріше довіряю	22,8		25,5		27,3		24,7		20,3	
скоріше не довіряю	8,6	13,2	16,9	27,6	13,9	19,2	18,0	24,6	21,9	31,8
зовсім не довіряю	4,6		10,7		5,3		6,6		8,9	
важко відповісти	29,4		25,3		25,5		35,4		24,6	
не чув про такого (таку)	30,1		17,0		20,6		10,7		18,8	

	Вересень 2020 р.		Вересень 2021 р.		Лютий 2023 р.		Вересень 2023 р.		Жовтень 2024 р.	
цілком довіряю	1,7	12,9	2,9	20,3	5,3	18,9	9,0	28,5	4,8	21,9
скоріше довіряю	11,2		17,4		13,6		19,5		17,1	
скоріше не довіряю	12,8	23,0	17,0	29,1	16,8	26,7	15,2	22,8	15,4	24,6
зовсім не довіряю	10,2		12,1		9,9		7,6		9,2	
важко відповісти	20,6		19,8		24,8		24,3		16,9	
не чув про такого (таку)	43,5		30,8		29,5		24,4		36,5	

Примітка. У 2014–2015 рр. у формулюванні запитання вказувалося прізвище С. Квіта, у 2016–2018 рр. – прізвище Л. Гриневич, у 2020 р. – лютому 2023 р. – прізвище С. Шкарлета, з вересня 2023 р. – прізвище О. Лісового.

У регіональному розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
довіряю (цілком довіряю + скоріше довіряю)	14,4	26,4	20,4	25,9
не довіряю (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю)	31,2	29,4	9,7	26,7
важко відповісти	14,7	15,9	20,1	17,8
не чув про такого	39,7	28,3	49,8	29,6

У віковому розрізі по загальнонаціональній вибірці (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
довіряю (цілком довіряю + скоріше довіряю)	29,0	22,2	17,8
не довіряю (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю)	20,4	27,0	24,2
важко відповісти	13,7	18,1	17,3
не чув про такого	36,9	32,7	40,8

**Узагальнені показники довіри/недовіри до міністра освіти
і науки України**

	Показник довіри (цілком довіряю + скоріше довіряю), у %	Показник недовіри (скоріше не довіряю + зовсім не довіряю), у %	Ступінь відомості, у %	Підсумковий показник балансу довіри/недовіри
по загальнонаціональній вибірці				
<i>вересень 2014 р.</i>	27,4	13,2	69,9	+9,9
<i>вересень 2015 р.</i>	30,2	27,6	83,0	+2,2
<i>жовтень 2016 р.</i>	34,7	19,2	79,4	+12,3
<i>жовтень 2017 р.</i>	29,4	24,6	89,3	+4,3
<i>вересень 2018 р.</i>	25,8	31,8	81,2	-4,9
<i>вересень 2020 р.</i>	12,9	23,0	56,5	-5,7
<i>вересень 2021 р.</i>	20,3	29,1	69,2	-6,1
<i>лютий 2023 р.</i>	18,9	26,7	70,5	-5,5
<i>вересень 2023 р.</i>	28,5	22,8	75,6	+0,8
<i>жовтень 2024 р.</i>	21,9	24,6	63,5	-1,7
серед педагогічних працівників				
<i>вересень 2014 р.</i>	50,0	11,1	88,9	+34,6
<i>вересень 2015 р.</i>	28,0	44,0	94,0	-15,0
<i>жовтень 2016 р.</i>	62,1	17,0	99,7	+45,0
<i>жовтень 2017 р.</i>	56,9	21,6	100,0	+35,3
<i>вересень 2018 р.</i>	33,9	40,7	94,9	-6,5
<i>вересень 2020 р.</i>	21,0	37,1	87,1	-14,0
<i>вересень 2021 р.</i>	27,6	46,5	91,4	-17,3
<i>лютий 2023 р.</i>	41,1	31,9	99,4	+9,1
<i>вересень 2023 р.</i>	50,0	18,2	98,4	+31,3
<i>жовтень 2024 р.</i>	36,2	40,2	98,6	-3,9
серед батьків				
<i>вересень 2014 р.</i>	30,0	13,4	74,7	+12,4
<i>вересень 2015 р.</i>	32,8	26,6	84,0	+5,2
<i>жовтень 2017 р.</i>	35,3	21,4	91,1	+12,7
<i>вересень 2018 р.</i>	26,5	32,4	84,3	-5,0
<i>вересень 2020 р.</i>	14,2	26,1	62,3	-7,4
<i>вересень 2021 р.</i>	22,7	28,7	73,2	-4,4
<i>вересень 2023 р.</i>	26,8	24,5	80,6	+1,9
<i>жовтень 2024 р.</i>	22,6	28,0	70,9	-3,8

Примітка. Підсумковий показник балансу довіри/недовіри обчислюється так:

$$C_p = \frac{(D - N) \times Z}{100},$$

де **D** – громадяни, які цілком довіряють та скоріше довіряють міністрові;
N – громадяни, які зовсім не довіряють та скоріше не довіряють міністрові;
Z – громадяни, які знають міністра.

КОМЕНТАР

Після підвищення у 2023 році знову почав знижуватися рівень довіри до освітянського керівництва.

У 2023 р. Міністерству освіти і науки України тією чи іншою мірою довіряли 40,8% опитаних (серед освітян – 63,9 %), не довіряли – 31,3% (серед освітян – 21,2 %). Через рік кількість тих, хто тією чи іншою мірою довіряє МОН України, знизилася до рівня 2021 р. і становить 34,6%, а серед працівників освіти – 49,8%. Тією чи іншою мірою не довіряють міністерству, відповідно, 36,6% усіх респондентів і 38,8% освітян.

Новопризначеному на той час міністру освіти і науки Оксену Лісовому у вересні 2023 р. тією чи іншою мірою довіряли 28,5% опитаних (серед освітян – 50%), не довіряли – 22,8% (серед освітян – 18,2%). Нині показник довіри до міністра знизився до 21,9%, а недовіри – підвищився до 24,6%. Зокрема, серед працівників освіти тих, хто тією чи іншою мірою довіряє міністрові, – 36,2%; тих, хто не довіряє, – 40,2%.

Причому, як не парадоксально, протягом року знизився (від 75,6% до 63,5%) ступінь відомості нині чинного міністра, чого не спостерігалось щодо жодного з його попередників. Таке парадоксальне зниження ступеня відомості пояснюється, найімовірніше, недостатньою медійною активністю очільника галузі, що навряд чи позитивно позначається на результатах його діяльності.

ВИСНОВКИ

За даними моніторингу громадської думки з питань, пов'язаних з освітою в Україні, у 2024 р. в суспільній свідомості окреслилася низка тенденцій:

- більш позитивна, ніж у попередні роки, оцінка громадськістю якості освітньої системи, яка сформувалася в Україні, і, відповідно, якості і доступності освіти, яку вона здатна забезпечити;
- сприймання освітньої системи як такої, яка здатна адаптуватися до надзвичайних умов війни і забезпечити належний рівень освіти;

Якщо у вересні 2020 р., у розпал пандемії COVID-19, тільки 27,1% опитаних оцінювали результати навчання тією чи іншою мірою позитивно, а 55,7% дали негативну оцінку, то нині, під час воєнного стану, – 35,6% і 46,1% відповідно. Вважають, що вітчизняна система освіти розвивається в правильному напрямі, нині помітно більше респондентів, ніж у 2020 р. – 42,5% проти 26% відповідно;

- готовність громадян гнучко адаптуватися до змін, які оперативно запроваджуються в системі освіти, зокрема для кризового реагування на надвичайні умови війни;

Так, понад 81% респондентів позитивно поставилися до запровадження державних грантів для вступників, що навчатимуться за контрактом; 66,4% позитивно сприйняли відпрацювання за державним розподілом не менше 3-х років для тих, хто навчатиметься за кошти державного або регіонального бюджету. Понад 37% загалом по вибірці і понад 30% респондентів, у родинах яких є хлопець або дівчина, які планують вступати до українських ЗВО протягом найближчих одного-двох років, позитивно поставилися до істотного зменшення для вступників кількості бюджетних місць за всіма напрямками підготовки, окрім найбільш затребуваних у суспільстві.

- оформлення в громадській думці чотирьох відносно незалежних, але взаємопов'язаних точок зору на процеси, що відбуваються в освіті:
1) педагогічні працівники; 2) учні та студенти; 3) респонденти, у

родинах яких є учні та/або студенти; 4) сторонні спостерігачі. Що більшою є міра залученості в забезпечення освітнього процесу, то більш позитивним та оптимістичним є ставлення до процесів, що відбуваються в освіті;

- зростання суспільного запиту на здійснення освітніх реформ за незначного переважання позитивних оцінок успішності реформ, що вже здійснюються, над негативними;
- недостатня поінформованість громадян з питань освітніх реформ та нововведень;

Понад 60% респондентів невдоволені рівнем своєї обізнаності про реформи, які плануються і здійснюються сьогодні в галузі освіти, що є найгіршим показником з 2016 р. Лише 15,5% респондентів заявили про свою обізнаність щодо нового порядку вступу до ЗВО, запровадженого 2024 р. Уперше за всю історію спостережень знизився (від 75,6% до 63,5%) ступінь упізнаваності чинного Міністра освіти і науки України;

- утримання досить високого рівня сприйняття корупційних ризиків вступної кампанії до ЗВО при значному впливі суб'єктивних чинників на це сприйняття;

Лише 27% респондентів погодилися з тим, що цьогорічна вступна кампанія пройшла без корупції. При цьому серед сімей абітурієнтів, які успішно вступили до ЗВО, таких 47,4%, а серед тих, які не вступили, – 0%;

- зниження рівня довіри до Міністерства освіти і науки України та його очільника серед усіх категорій стейкхолдерів освіти й учасників освітнього процесу;
- несформованість громадської думки щодо заходів, спрямованих проти тих, хто намагається отримати відстрочку від мобілізації шляхом вступу до ЗВО (бакалаврату, магістратури, аспірантури).

Довідкове видання

Микола Миколайович Слюсаревський
Світлана Леонідівна Чуніхіна
Любов Олександрівна Базь
Людмила Петрівна Черниш

**ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
У ДЗЕРКАЛІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ**

Інформаційний бюлетень (жовтень 2024 р.)

Літературне редагування *Т. А. Кузьменко*

Адреса Інституту: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15

E-mail: info@ispp.org.ua

Сайт: <https://ispp.org.ua>

Підписано до друку 29.11.2024 р.
Гарнітура Times New Roman, Авт. арк. 1,5.
Електронне видання

Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД»
Свідоцтво про реєстрацію серія ДК № 195 від 21.09.2000 р.
25006, м. Кропивницький, вул. Декабристів, 29.
Тел./факс (0522) 22-79-30, 32-17-05
E-mail: marketing@imex.net
